

TILLSYNSARBETET I STOCKHOLMS OLIKA NATUR- OCH KULTURRESERVAT 2011

Stockholms stad har åtta kommunalt skyddade naturområden – sju naturreservat och ett kulturresevat – i vilka miljöförvaltningen utövar tillsyn. Reservaten innehåller även tre så kallade Natura 2000-områden som utpekats enligt EU:s habitatdirektiv. Under 2011 har dessutom tillkommit ett interimsskydd enligt miljöbalken 7:24 för träden i Nationalstadsparken, där tillsyn kommer att utövas nästkommande år. Här följer en redovisning av tillsynsarbetet 2011 i de enskilda reservaten och en bedömning av tillståndet för dem.

Objekt	Laga kraft år	Yta i hektar	Natura 2000-område, utpekad p.g.a.:
Judarskogens naturreservat	1995	95	St. vattensalamander + Fuktskog (under utveckl.)
Kyrksjölötens naturreservat	1997	50	St. vattensalamander + Sjö med kransalger + Fuktskog (under utveckl.)
Hansta naturreservat	1998	280	Ek-hassellundar
Grimsta naturreservat	2004	320	
Flatens naturreservat	2006	760	
Igelbäckens kulturresevat	2006	411	
Sätraskogens naturreservat	2006	256	
Naturreservatet Nackareservatet	2006	99	
Interimsskydd för träd i Nationalstadsparken	2011	1750	
Summa		4021	

Redovisning av tillsynsinsatser och bedömning av status

Nedan följer en övergripande sammanställning för respektive natur- eller kulturreseptat, dels med beskrivning av reservatet och förvaltningens tillsynsinsatser 2011, dels med en bedömning av bevarandestatusen 2011.

Miljöförvaltningen söker systematiskt följa upp tillståndet för de värden som reservaten avser skydda, med hänsyn till de mål som satts upp i reservatsbeslut och fastställda skötselplaner. Själva uppföljningen av denna s.k. *bevarandestatus* ligger utanför den operativa tillsynen men är till stor hjälp vid rådgivning till förvaltarna om lämpliga prioriteringar som både förebygger försämringar och överträdelser, samt gynnar friluftsliv och naturvärden.

Förvaltningen har utgått från Naturvårdsverkets handbok 2003:3 om hur reservatsbeslut inklusive bevarandemål och status bör följas upp och sökt anpassa metodiken till de resurser som för närvarande finns i staden. Med bevarandestatus för en naturtyp/livsmiljö menas summan av faktorer som påverkar livsmiljön och dess typiska arter när det gäller utbredning, struktur och funktion samt de typiska arternas långsiktiga överlevnad.

I bedömningen har det aktuella tillståndet för bevarandevärdena jämförts med de förhållanden som rådde då reservatet bildades. (Dock ingår inte bedömning av de kulturhistoriska värdenas tillstånd, då detta kräver en annan form av expertkompetens än miljöförvaltningens).

För bedömningen i 2011 års tillsynsrapport används följande indelning för bevarandestatusen:

- Gynnsam
- Övervägande gynnsam
- Mindre gynnsam
- Ej gynnsam

För att statusen ska bedömas som ”Gynnsam” ska de värden som har varit centrala för reservatets tillkomst bedömas vara goda och långsiktigt hållbara. Ser förvaltningen en klar negativ påverkan på de centrala värdena jämfört med ursprungsläget bedöms bevarandestatusen vara ”Ej gynnsam”. Om påverkan eller förändringar skett i båda riktningar kan statusen vid bedömningstillfället anses antingen ”Övervägande” eller ”Mindre” gynnsam, beroende på vilken påverkan som dominerar.

Förvaltningen arbetar fortlöpande med att utveckla bedömningsgrunderna. Under 2010 gjordes en undersökning där provrutor las ut för naturtypen barrskog och under 2011 undersöktes ekmiljöer på liknande sätt. Resultaten redovisas närmare i två rapporter som biläggs detta ärende. Tanken är att fånga upp förändringar i tid, så att åtgärder kan sättas in vid behov. Bedömningen grundar sig på förvaltningens fältinspektioner under året, uppföljning av tillsynsärenden, inventeringar och utlagda provrutor.

Naturreseptatet Nackareservatet i Stockholms stad

Skogslandskapet i inre delen av Tyrestakilen utgörs idag av de båda kommunala naturreseptatet Nackareservatet i Stockholms stad resp. i Nacka kommun. Reservatet nyttjas för många friluftaktiviteter som närrecreation, vandring, orientering, skidåkning, skridskoåkning, fiske, cykling, svamp- och bärplockning. Nackareservatet har totalt ca två miljoner besökare årligen, enligt studie från Länsstyrelsen 2001. Lilla Sickla vid Sicklasjön är ett av de värdefullaste områdena i Stockholmdelen av Nackareservatet, både när det gäller natur och kultur. Inne i Hammarby Sjöstads bostadsområde ligger en enklav av reservatet – Sickla ekpark. Ekbacken är mycket uppskattad av invånarna som närnatur. Insektsinventeringar på platsen visar att ett flertal arter av skyddsvärda insekter trivs i ekarna. Den akut hotade skalbaggen bredbandad ekbarkbock påträffades 2006, vilket är en sensationell upptäckt. Tillsammans med norra Djurgården är det den enda kvarvarande lokalen i norra Europa.

Efterlevnad av bestämmelser

Miljöförvaltningen har under året utfört inspektioner i reservatet, enskilt och tillsammans med verksamhetsutövare, och gör bedömningen att efterlevnaden av bestämmelser 2011 generellt varit god med få undantag. Vissa spår av cykling i terräng, utöver tillståndsgivna aktiviteter, har setts. Förvaltningen har också fått in klagomål på markslitage och på utbredning av djurkyrkogårdar inom reservatet, där det senare främst visat sig gälla ytor inom Nacka kommun.

Enskilda tillsynsärenden under 2011 har bland annat gällt OK Ravinens cykeltävling som hållits inom Nackareservatet. Förvaltningen har gjort för- och efterinspektioner efter cykeltävlingen och konstaterat att villkoren för tävlingen har uppfyllts. Vissa stigsträckor sydöst om Sickla Gård är idag hårt slitna, av många års friluftsnyttjande. Dessa sträckor bör ses över i ett större sammanhang, för att se om förstärkningar kan göras. Förvaltningen har även lämnat synpunkter inför upprustning av gångvägen från Hammarby Sjöstad. Under året har också diskussioner förts med förvaltaren om tydligare hänvisning till hundrastområden i enlighet med förra årets tillsynsrapport.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Nackareservatet

Förvaltaren, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, har tillsammans med sakkunnig personal från tidigare Fornminnesgruppen och från Miljöförvaltningen gått igenom framtida behov av skötsel inom hela reservatet. Positivt är att förvaltaren under 2011 tagit fram en plan och prioriteringslista över naturvårdsåtgärder som kan sättas in om tillräckliga resurser ur stadens nya budgetsatsning 2012 tillförs reservatet. Bl a kan då restaureringsåtgärder av ekmiljöer fortsätta.

Skötseldiskussioner har även skett tillsammans med den ideella föreningen Lilla Sickla vänner, som under 2011 har röjt bort gran från eklundarna sydöst om Lilla Sickla gård.

Statusbedömning Nackareservatet

Bevarandestatusen för Nackareservatets naturvärden bedöms främst utifrån området som en sammanhållen regional värdekärna, med dess variation av värdefulla biotoper. Inom Stockholmsdelen bedöms bl. a tillståndet för ekmiljöerna och strandmiljöerna men även de skogliga delarna.

Reservatet bedöms under 2011 ha en övervägande gynnsam status för de naturvetenskapliga värdena. Området har, som ovan nämnts, stora värden kopplade till ekmiljöer. För att stärka tillståndet för dessa påbörjades för några år sedan en restaurering av ekmiljöerna kring Lilla Sickla gård. Skarpnäcks stadsdelsförvaltning saknade dock tillräckliga resurser under såväl 2010 som 2011 att fortsätta med nödvändig restaurering av ekmiljöer och ängsmarker vid Lilla Sickla, vilket på sikt hotar bevarandevärdena. Lilla Sickla vänner har dock fortsatt att röja gran ur ädellövsmiljöerna.

Under 2011 har miljöförvaltningen utfört en inventering och analys av bevarandevärdet i reservatets ekmiljöer. Resultatet indikerar att ekmiljöerna har högt naturvårdsvärde med inslag av grova träd och tillfredställande mängd död ved, även om tillgången på död ved är ojämnt fördelad. Mindre gynnsamt är att det finns få ”efterträdare”, dvs. yngre ekar som i framtiden kan ersätta nuvarande grova ekar, med god vitalitet samt att vissa områden saknar adekvat skötsel.

Förra årets inventering av barrskog inom reservatet indikerar en låg bevarandestatus för barrskogslevande arter. Förvaltningens ekologer har uppmärksammat förvaltaren m fl. på detta och informerat om lämpliga åtgärder för att öka mängden död ved inom reservatet.

Under 2011 har de öppna gräsmarkerna inom reservatet hållits öppna med slaghacksklippning. Att landskapet hålls öppet är positivt; dock har förvaltaren inte haft möjlighet att utföra någon slåtter under året.

Sammanfattningsvis bedöms statusen för de naturvetenskapliga värdena 2011 vara övervägande gynnsam.

Bevarandestatusen för de rekreativa värden i Stockholms del av Nackareservatet bedöms främst utifrån områdets status för närrekreation och som entré till det stora friluftsområdet. Tillgänglighet och tillstånd för sociala, estetiska och pedagogiska värden vägs in. Bevarandestatusen för 2011 bedöms fortfarande vara övervägande gynnsam, men med viss oklarhet. Under tidigare år har nya motionsspår anlagt vilket ökat tillgängligheten. Under 2011 har även gångvägen från Hammarby Sjöstad rustats upp, vilket är positivt. Vissa stigsträckor, speciellt sydost om Lilla Sickla gård, är dock utsatta för högt slitage. En översyn av detta behöver göras under kommande år. Förvaltningen vill återigen uppmärksamma skötselfrågan när det gäller rekreation. Det är av stort värde om skötselinsatser inom naturmarken sätts in under 2012 då det påverkar upplevelsevärdena positivt samt kan öka besökarnas möjlighet att nyttja reservatet fullt ut.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Nackareservatet år 2011 är ”Övervägande gynnsam”.

Judarskogens och Kyrksjölötens naturreservat

Judarskogen och Kyrksjölöten hör till stadens mindre naturreservat. De är mycket välbesökta och har stor betydelse både för invånarna i Bromma och i hela västra Stockholm. Närheten till tunnelbanan gör områdena lätta att nå och reservaten är tillräckligt stora och varierade för att motivera en långväga utflykt. Särskilt skol- och förskolegrupper från olika stadsdelar nyttjar områdena i sin verksamhet.

Kyrksjölötens naturreservat är också ett viktigt närmaturområde. Skolan Nya Elementar använder regelbundet reservatet i undervisningen. En särskild "Ur och Skur-klass" finns, som bedriver stor del av sin verksamhet i reservatet. Stora delar av båda reservaten är utpekade som Natura 2000-områden enligt EU:s Habitatdirektiv, vilket innebär ett internationellt åtagande att gynna arten större vattensalamander och dess livsmiljöer.

Efterlevnad av bestämmelser

Generellt har efterlevnaden av bestämmelserna varit god i båda reservaten.

Diskussioner med Trafikkontoret inleddes under hösten ang. trafiksäkerhetsåtgärder och därmed breddning av Spångavägen, vilket kommer att beröra Kyrksjölötens norra del. Samtidigt diskuteras byggande av grodtunnlar under vägen som kompensationsåtgärd, vilket syftar till att minska den mass-överkörning av paddor på väg till leklokaler i reservatet som inträffar årligen och som tidigare år medfört uppmärksamhet och påringning från närboende.

I Judarskogen vill Idrottsförvaltningen anlägga en ny grusad rasthage för hästar från ridskolan som gränsar till reservatet, på grund av skärpta djurskyddskrav från länsstyrelsen. Olika alternativa förslag har presenterats för berörda inom staden, varav ett innebär intrång i reservatet. Inget beslut om ev. reservatstillstånd har ännu fattats.

Under året har både scouttävlingar och ridtävlingar anordnats i Judarskogens naturreservat med stadens tillstånd, vilka efterlevts väl.

Efter kontakt med miljöförvaltningen har förvaltaren Bromma SDF förbättrat den något otydliga gränsmarkeringen vid norra Kyrksjölöten. Åtgärden behövdes i förebyggande syfte inför den utökade villabebyggelse som planeras nära intill reservatet.

Diskussioner har också hållits med Bromma SDF ang. trädbeskärning på två olika platser i Kyrksjölöten, efter klagomål om träd som sträcker sig in över tomter tillhörande boende intill reservatet.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Judarskogen och Kyrksjölöten

Berörda inom staden har diskuterat förstärkning av groddammen i Kyrksjölöten för att gynna bl a större vattensalamander, vilken utgör grund för skyddet som Natura 2000-område. Groddammen förstörades under hösten 2011 av Idrottsförvaltningen, som fått sk LONA-bidrag från Länsstyrelsen för åtgärden.

Behov av röjnings- och gallringsåtgärder i bl a ekmiljöer i Judarskogen har gått igenom i fält tillsammans med Bromma SDF.

Statusbedömning i Judarskogen och Kyrksjölöten

Båda naturreservaten innehåller s k Natura 2000-områden, vilka har ett starkt skydd av EU:s art- och habitatdirektiv. Länsstyrelsen gav 2007 ut bevarandeplaner för dessa Natura 2000-områden. Bedömningen av bevarandestatus som då gjordes grundades enbart på den utpekade groddjursarten större vattensalamander, eftersom den värdefulla fuktlövskogen i områdena ännu betraktas vara i en utvecklingsfas mot den utpekade naturtypen ”lövsumpskog av fennoskandisk typ”. Större vattensalamanderns bevarandestatus bedömdes av Länsstyrelsen 2007 i båda Natura 2000-områdena som *”Ej gynnsam i dagsläget, men arten har goda förutsättningar att återkolonisera om den får tillgång till lämpliga leklokaler.”*

I Kyrksjölötens Natura 2000-område har en ny skyddad naturtyp pekats ut av Länsstyrelsen vid översyn av området 2011. Själva sjön, vars botten är täckt av kransalgen rödsträse, räknas numera som ”Kalkrikt mesotroft vatten med bentiska kransalger”. Beståndet av rödsträse täckte vid inventering 2007 c:a 80% av sjöbotten och var i god kondition.

Större vattensalamander hade för några decennier sedan starka förekomster i båda de nuvarande reservaten, vilket låg till grund för skyddet som Natura 2000-områden. Vid senare tiders inventeringar har arten dock inte hittats i något av områdena. Länsstyrelsen och staden har därför försökt återinföra arten till Judardammen från den mer livskraftiga populationen i Olovslundsdammen i Bromma. Våren 2009 flyttades tillfälligt 100 vuxna salamandrar till Judardammen för att föröka sig där. På sensommaren samma år vandrade ca 400 unga djur upp ur dammen. Under 2010 och 2011 gjordes provinventeringar utan att några större vattensalamandrar kunde konstateras. Detta var dock inte överraskande, då de individer som kläckts i dammen kan antas bli könsmogna först 2012.

Fortsatt avsaknad av större vattensalamander i Judarskogen och Kyrksjölöten 2011 bidrar till att reservaten ännu inte uppnår gynnsam bevarandestatus. För Judarskogen är utsikterna ändå positiva, tack vare tillkomsten av Judardammen 2007 och återinförandet av större vattensalamander. För Kyrksjölöten förstärktes 2011 den lilla groddamm som anlades 2007 för att anpassa den till större vattensalamander, med hittills okänt resultat.

Den omfattande röjning av träd och buskar som utfördes i Kyrksjölötens kraftledningsgata 2009 befaras ha påverkat flera arters livsmiljö negativt. Röjningen, som är tillåten enligt föreskrifterna, skedde delvis inom den känsliga fuktlövskogen i Natura 2000-området, och denna miljö har ännu inte återfått sina värden. Röjning runt branddammen kan dock i viss mån ha gynnat groddjuren.

Förvaltningens undersökning 2011 indikerar att statusen för ekmiljöerna i Judarskogen är ”Övervägande gynnsam” medan den i Kyrksjölöten är ”Mindre gynnsam”. Mer död ved och efterträdare till äldre ekar behövs för att uppnå gynnsam bevarandestatus, liksom hålträd. De yngre ekarnas vitalitet behöver förbättras. Vissa röjningsåtgärder har diskuterats med förvaltaren för Judarskogen, och kommer förhoppningsvis att genomföras inom kort.

Undersökningen av barrskogsmiljöer 2010 i de båda reservaten indikerade en gynnsam bevarandestatus i Judarskogen, medan statusen var "Ej gynnsam" för Kyrksjölöten för barrskogens arter. Mängden död ved behöver ökas i Kyrksjölöten.

Ängsslåtter har fortsatt i de öppna gräsmarkerna i båda reservaten även under 2011. En hög ambition att sköta reservaten finns hos förvaltaren men resurser behövs för att följa skötselplanerna fullt ut.

De rekreativa värdena i Judarskogen och Kyrksjölöten bedöms bl. a utifrån tillgänglighet, upplevelsevärden samt möjligheten till pedagogik för besökarna. För både Judarskogen och Kyrksjölöten bedöms de rekreativa värdena 2011 ha gynnsam status. Reservaten fungerar mycket bra för friluftsliv och naturundervisning. Belysning av gångstigen i Kyrksjölöten har förbättrat rekreativvärdena, medan röjningarna i reservatet 2010 tillfälligt har haft en negativ påverkan på upplevelsevärdena.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus år 2011 är "Övervägande gynnsam" för både Judarskogen och Kyrksjölöten.

Flatens naturreservat

Flatens naturreservat, stadens största friluftsområde, är välbesökt både av närboende och mer långväga besökare. Inom området finns, utöver stora ytor med olika typer av skog, också populära målpunkter såsom Flatensbadet, flera koloniområden och lokaler för föreningsverksamhet, vilka bidrar till en hög nyttjandegrad. Många skolor i närheten använder området i undervisningen.

Efterlevnad av bestämmelser

Under 2011 har förvaltningens ekologer gjort flera tillsynsinspektioner i Flatens naturreservat. Inspektionerna har bland annat gällt tidigare tillsynsärenden såsom schaktarbeten för kabeldragning och ny dragning av belysning utmed Orhemsvägen. Här har förvaltningen bland annat följt upp hänsyn till äldre träd. Arbetena under året har varit väl genomförda och ingångna överenskommelser har efterlevts, med få behov av rättelser. Även åtgärder vid nya badet vid Skrubba har följts upp. Här återstår att åtgärda felaktigt pålagda massor inom naturmarken.

Förvaltningen anser att efterlevnaden av reservatets föreskrifter och bestämmelser har varit god under året, med undantag för ett några fall av olaga tippning d v s upplag, nedrivning av skyltar och klotter. Under 2011 har fyra nya dispens- och tillståndsärenden behandlats. Dessa har bland annat rört trädfällning inom koloniområden, platser för snöupplag samt uppskyllning av verksamheter inom reservatet. Ärendena kommer kontinuerligt att följas upp även under 2012. Övriga tillsynsärenden har t ex gällt frågor om utökning av rasthagar för häst framför allt vid Orhems gård. Några klagomål har inkommit bland annat rörande buller och trädfällning inom reservatet.

Tillsynsrådgivning i Flatenreservatet

Förvaltaren, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, har tillsammans med sakkunnig personal från tidigare Fornminnesgruppen och från Miljöförvaltningen gått igenom framtida behov av skötsel inom hela reservatet. Om resurser tillkommer har så förvaltaren en plan för prioritering av åtgärder under kommande år, vilket är positivt.

Bedömning av status i Flatenreservatet

Statusen på reservatets naturvärden har främst bedömts utifrån områdets funktion som regional sammanhållen grön kil, samt utifrån tillståndet för värdefulla biotoper såsom skogsmark, särskilt känsliga vatten- och ädellövsmiljöer samt det öppna kulturhistoriska landskapet. Statusen för reservatets naturvärden bedöms 2011 vara mindre gynnsam. Reservatets naturvärden är i stor utsträckning beroende av att spridningsvägar till omgivande naturområden upprätthålls och att reservatets värdefulla biotoper bevaras, bl. a genom lämplig skötsel. Spridningsvägen norrut för eklevande arter har försvagats i och med att en biogasanläggning anlagts mellan Flatenvägen och Tyresövägen.

Tidigare år har stadens Fornminnesgrupp gjort riktade skötselinsatser på attraktiva kulturmarker för att öka den biologiska mångfalden och förbättra rekreationsvärdena. Under 2011 har förvaltaren försökt hålla entréer och gräsytor öppna genom slyröjning, i övrigt har inte naturmarken skötts p g a av resursbrist. Söderorts Naturskyddsförening har dock fortsatt med sin slätter på Ekudden och hästägare har låtit beta några av de öppna markerna.

Under 2011 har förvaltningen utfört en inventering och analys av bevarandevärdet i reservatets ekmiljöer. Resultatet indikerar att ekmiljöerna har högt naturvärde med inslag av grova träd, samt gynnsamt tillstånd utifrån att det finns träd i alla åldersgrupper. Tillgången på död ved var låg eller ojämn i provrutorna och i några av områden saknas adekvat skötsel. Sammanfattningsvis är statusen för 2011 mindre gynnsam. I budget för 2012 finns dock pengar i den centrala medelsreserven för naturvårdsinsatser i stadens reservat. Om de kommer Flatenreservatet tillgodo, kan med fördel restaurerings- åtgärderna inom ekmiljöerna samt skötsel av de öppna kulturmarkerna i reservatet fortsätta. Förvaltaren, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning, har under 2011 sett till att det finns en plan och prioriteringslista över åtgärder som kan sättas in, vid resurstillförsel.

Under 2010 följde förvaltningen upp värden knutna till barrskogsmiljöer inom Flaten. Resultatet indikerar en låg bevarandestatus för barrskogslevande arter. Dessa faktorer tillsammans med resonemanget ovan gör att Flatens bevarandestatus för naturvetenskapliga värden även 2011 bedöms vara mindre gynnsam, men det finns förbättringspotential.

Reservatets rekreativa värden har bedömts utifrån tillgänglighet, framkomlighet samt upplevelsevärden för besökarna, med fokus på den mångfald av rekreationsmiljöer och friluftaktiviteter som området erbjuder. Insatser för att höja tillgängligheten på områdets badplatser har gjorts, vilket är positivt. Problemen med nedskräpning och terrängkörning är ungefär lika stora som föregående år. Den sammanvägda bedömningen är att statusen i dagsläget är övervägande gynnsam för rekreativa värdena. Förvaltningen ser dock en risk att upplevelsevärdena försämras om inte skötselmedel sätts in. Miljöförvaltningen ser

också att Flatenområdet har betydligt större potential att kunna användas som friluftsområde än det gör idag. Den planerade upprustningen av Flatenbadet är en positiv aktivitet. Den skulle också kunna möjliggöra större satsningar på aktiviteter som spårning för skidåkning och upplogning på Flatensjön för skridskoåkning, vilka gör att Flaten kan nyttjas bättre året om. Detta har tagits upp med förvaltaren. Även ytterligare åtgärder för att öka tillgängligheten genom information, skyltning med mera vore önskvärda.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Flaten år 2011 är ”Mindre gynnsam”.

Sätraskogens naturreservat

Sätraskogens naturreservat är sedan länge omtyckt som både ströv- och närrekreatiomsområde. I en enkätundersökning (Gatu- och fastighetskontoret 1996) bland boende i sydvästra Stockholm uppgav 81 % av de vuxna att de besökt området under de senaste 12 månaderna och 60 % att de använder området flera gånger i månaden.

Tillgängligheten är god och fina gångstråk som t ex promenadvägen utmed Mäljarstranden bidrar till hög nyttjandegrad. Målpunkter såsom de båda baden och campingplatsen lockar även mer långväga besökare till området. Förskolegrupper från hela Skärholmen nyttjar området i sin verksamhet. I området drivs sedan några år en mycket uppskattad fältskola för skolelever där undervisning sker praktiskt ute i naturen.

Efterlevnad av bestämmelser i Sätraskogen

Miljöförvaltningen anser att efterlevnaden av föreskrifterna i reservatet har varit god under 2011, med några undantag. Vissa problem med nedskräpning, speciellt tippning vid några entréer, har dock fortsatt under året. Några klagomål har också inkommit, vilka bl. a har gällt kvardröjande snöupplag, röjningar av buskage, störd vattenföring för Sättraån m. m. Förvaltningen noterar att det inte inkommit klagomål på lösspringande hundar under året, troligt vis p g a att förvaltaren har skyltat upp hundrastområdena och skött dem väl under 2011. Miljöförvaltningen har under 2011 fortsatt att ha tillsyn vid anläggandet av den nya ridanläggningen i Sätraskogen, och på plats i fält gett råd om hänsynstagande. Det har också inkommit internremisser från stadsbyggnadskontoret om trädfällning i samband med byggnationen vilka förvaltningen besvarat. Under 2011 har ytterligare ett tillståndsärende som gäller Förbifart Stockholm inkommit till förvaltningen, om provborrning av marklager vid Sättra varv. För att sprida kunskap om reservatets värden och för att begränsa de negativa effekterna av projekt Förbifart Stockholm har miljöförvaltningen deltagit vid flera möten med Trafikverkets konsulter, Stadsbyggnadskontoret och ansvariga för fritidsbåtsverksamheten vid Sättra varv.

Tillsynsrådgivning och aktiviteter i Sätmaskogen

Ett flertal inspektioner har utförts i fält under 2011, varav några tillsammans med förvaltaren på Skärholmens stadsdelsförvaltning. Vid rådgivningstillfällena har frågor och råd rörande klagomål och dispens- och tillståndsärenden i första hand hanterats.

Statusbedömning i Sätmaskogen

Reservatets naturvärden har främst bedömts utifrån området funktion som regional sammanhållen grön kil, samt utifrån tillståndet för värdefulla biotoper såsom skogsmark, ädellövsmiljöer, det öppna kulturhistoriska landskapet, liksom de ekologiskt särskilt känsliga vatten- och strandmiljöerna.

Statusen för Sätmaskogens naturreservat bedöms vara mindre gynnsam för de naturvetenskapliga värdena. Bedömningen baseras till stor del på de ingrepp som den nya ridanläggningen gör i centrala delar av reservatet, vilka ännu inte har kompenseras, på bristen på död ved samt på skötselsituationen. Under 2011 har förvaltaren hållit gräsmarkerna öppna genom klippning, vilket är positivt. Slåtter med upptag liksom övrig naturmarksskötsel har dock inte kunnat utföras.

Under 2011 har miljöförvaltningen inventerat och analyserat bevarandevärdet i reservatets ekmiljöer. Resultatet indikerar att ekmiljöerna har högt naturvärde med inslag av grova träd med en del håligheter. Det finns yngre ”efterträdare” till de grova ekarna, men de har övervägande bristande vitalitet. Mängden död ved ligger under tröskelvärdena och i hälften av områdena var skötseln ogynnsam. Sammantaget är statusen under 2011 mindre gynnsam. Ekmiljöerna behöver slyröjas och efterträdare friställas. 2010 års analys av bevarandevärden i barrskogsmiljö indikerade en låg bevarandestatus för barrskogslivande arter. Förvaltningen har gett förvaltaren rådet att lägga ut ved från röjningar utanför reservatet på lämpliga platser i reservatet, för att på sikt förbättra situationen.

Ovan nämnda faktorer bidrar till förvaltningens bedömning att bevarandestatusen för naturvärdena 2011 är mindre gynnsam, då de kan ge negativa konsekvenser för värdena kommande år. Det finns förhoppningar om att trenden med svikande skötselinsatser skulle kunna brytas. I budget för 2012 finns centrala medel för naturvårdsinsatser i stadens reservat. Om de kommer Sätmaskogen tillgodo, kan med fördel skötseln i reservatet återupptas och restaurering av till exempel ekmiljöerna fortsätta.

Bevarandestatusen för de rekreativa värdena i Sätmaskogen bedöms utifrån tillgänglighet, upplevelsevärden samt pedagogik. Under 2011 har tillgänglighetsåtgärder utförts vid Sättra strandbadet och hundrastområden har blivit bättre uppskyldade och skötta, vilket är positivt. Generellt finns höga rekreations- och friluftvärden, men buller och ökad trafik i samband med byggnation av stallet, samt utebliven skötsel, drar ned värdet. Sammantaget bedöms statusen därför inte vara fullt gynnsam, men dock övervägande gynnsam.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Sätmaskogen 2011 är ”Mindre gynnsam”.

Hansta naturreservat

Hansta hör till Järvafältet och ingår därmed i ett av Stockholmstraktens största ströv-områden. Reservatet har mycket skog som ansluter till naturreservat i Järfälla och Sollentuna. Södra delen gränsar till Igelbäckens kulturresevat i Stockholm. I området finns både gamla ädellövträd, ung fuktlövskog och naturskogsliknande barrskog. Särskilt värdefulla är ek- och hassellundarna, som utgör Natura 2000-område under beteckningen ”Näringsrik ek- eller ek/avenbokskog” och skyddas av EU:s habitatdirektiv. Det ålderdomliga jordbrukslandskapet är i det närmaste intakt med ett stort antal fornlämningar från bronsåldern och framåt.

Från bostadsområdena i Norra och Södra Järva når man lätt Hansta, och även från grannkommunernas angränsande friluftsområden. Reservatet genomkorsas av många stigar och leder och är populärt hos orienterare och vandrare. De ”vilda” skogsmiljöerna lockar även långväga besökare, inte minst p.g.a. den rikliga tillgången på svamp. Ett antal skolor och förskolor från bostadsområdena i Akalla, Husby och Kista nyttjar området i sin verksamhet. En vandringsled med tillhörande utstickare slingrar sig genom skogen, och flera ridstall finns kring Hägerstalund.

Efterlevnad av bestämmelser i Hansta

Förvaltningen har inspekterat reservatet vid flera tillfällen 2011, både på egen hand och i sällskap med förvaltaren Trafikkontoret samt andra kontor och verksamhetsutövare. Kompensationsåtgärder för Förbifart Stockholm har börjat diskuteras med Trafikverket, bl a återställande av motocrossbanan efter 2015, groddammar samt upprustning av Hägerstalunds värdshusträdgård. I remissvar till Mark- och miljödomstolen ang. tillståndsprövning för Förbifarten, har Miljö- och hälsoskyddsnämnden bl a påtalat behovet av en samlad plan för kompensationsåtgärder för samtliga reservat, samt av en plan för att säkra livsmiljön för större vattensalamander i Stordiket i Hansta.

Den tidigare problematiska motocrossverksamheten i entréområdet återupptogs som träningskörning under mer ordnade former 2008. Hösten 2007 ändrade kommunfullmäktige naturreservatets bestämmelser så att Järva motorklubb kan få dispens från föreskrifterna under en begränsad tid, samtidigt som verksamheten styrdes upp från olika berörda nämnder med skyddsåtgärder, markupplåtelseavtal och tillsyn. Enligt beslut från Länsstyrelsen får verksamheten endast tillåtas fram till 2015. Hösten 2011 gav Stadsbyggnadsnämnden reservatstillstånd även för tävlingar fram till 2015, i linje med vad miljö- och hälsoskyddsnämnden tidigare beslutat vid anmälan om miljöfarlig verksamhet. Tillståndsbeslutet är överklagat och har därför ännu inte vunnit laga kraft.

Spolplattan för motocrosscyklar, som är ett villkor för tävlingsverksamhet, var 2011 färdigbyggd men ännu inte påkopplad till avlopps nätet och får därför ej användas ännu.

Efterlevnaden av föreskrifter och bestämmelser i Hansta under 2011 har generellt varit god och inga klagomål har mottagits.

Tillsynsrådgivning

Möte och gemensam inspektion har hållits med förvaltaren trafikkontoret, där bl a friställning av ekar, gallring och slyröjning med hjälp av häst har diskuterats på förslag av Trafikkontoret. Miljöförvaltningen har även inspekterat reservatet i sällskap med Stadsmuseet och s k START-arbetare från Rinkeby-Kista SDF, som under hösten slåtrat runt de mest synliga fornlämningarna samt lokaler för värdefull flora.

Statusbedömning i Hansta

Bevarandestatusen för Hanstas naturvärden bedöms som en del i ett stort sammanhängande grönområde, Järvakilen. Tillståndet för det öppna kulturlandskapet, de värdefulla ek- och hassellundarna i Natura 2000-området, samt Hanstas naturskogslika barrskogar är väsentliga delar i bedömningen.

I Hanstareservatets inre delar bedöms statusen för naturvärdena 2011 vara fortsatt gynnsam. START-arbetare utförde slåtteråtgärder vid fornlämningar och värdefulla floralokaler där Fornminnesgruppen tidigare gjort detta. Röjningar som tidigare gjorts vid grova ekar och i skogsbyn fortsätter att ge positiv effekt. Dock visar förvaltningens inventering i ekmiljöer att ökat ljusinsläpp i vissa av bestånden är viktigt. De barrskogsmiljöer som inventerades 2010 visade ett tydligt gynnsamt tillstånd.

Hästbete har återupptagits i den öppna marken med skogsdungar norr om Hägerstalund . Resultatet är ännu inte undersökt, men behovet var stort i den igenväxande gräsmarken som inte betats på många år och det är sannolikt att påverkan på floran är positiv.

Vid miljöförvaltningens groddjursinventering 2008 påträffades bl a den sällsynta större vattensalamandern i motocrossbanans dike och små vattensamlingar. Dock är inte miljön för djuren helt tillfredsställande, då problem finns med igenväxning av diket och uttorkning av pölnarna. Statusen för dessa groddjurslokaler tros vara oförändrad under 2011. Småvattnen i banan bör restaureras alt. ersättas på ett sätt som gynnar groddjuret.

Statusen för Hanstas rekreationsvärden bedöms vara fortsatt gynnsam. Undantag är bullerstörningar vid motocrossstråningen, som dock sker under begränsade tider. Upprustningen av entréområdet vid Hägerstalund har förbättrat intrycket för besökare och stadens nya infotavlor och ledmarkeringar inne i skogen har förbättrat tillgängligheten.

Motocrossverksamheten fortsätter att generera buller. Dock har inte tävlingsverksamhet kunnat komma igång, vilket troligen skonat reservatets friluftsvärden.

För att statusen ska fortsätta vara gynnsam i reservatet är det mycket viktigt att nivån på skötsel och investeringar kan upprätthållas. Möjligheter till detta bör ges av de nya medlen för reservatsskötsel i stadens centrala medelsreserv 2012.

Sammantagen bedömning av bevarandestatus i Hansta 2011 är ” Gynnsam”.

Igelbäckens kulturresevat

Igelbäckens dalgång på Järvafältet är till stora delar lagskyddad av de ingående kommunerna. Reservaten är viktiga länkar i det regionala grönsambandet Järvakilen. I Stockholms del har man särskilt lyft fram de höga kulturhistoriska värdena med ett kulturresevat, för vilket gäller samma regler enligt miljöbalken som för naturresevat. Kulturresevatet mellan de tätbebyggda bostadsområdena på Norra och Södra Järva erbjuder sociala mötesplatser i en lugn miljö. Fältet används av ett stort antal människor, främst närboende, skolor och daghem, som strövområde och för många olika aktiviteter. Det bevarade kulturlandskapet ger besökaren en känsla av landsbygd; betande kor, får och hästar uppskattas av många och vid Hästa Gård finns stadens enda jordbruk i drift.

Reservatet har många välanvända stigar och gång/cykelstråk och de gamla gårdarna har ett rikt utbud av aktiviteter, inte minst för barn. Igelbäcken och koloniområdena är andra populära utflyktsmål. De öppna fälten närmast bebyggelsen används för bollspel, rörelselekar och annan ytkrävande rekreation. Fältskolan vid Eggeby gård har naturpedagogisk verksamhet för barn och ungdomar. Granholmstoppen är en fin utsiktsplats med discogolfanläggning och servering. Vid Akalla by finns bangolf och väster om Akallavägen en driving range för golfare. Generellt är tillgängligheten till området mycket god med sex tunnelbanestationer inom promenadavstånd från fältet.

Efterlevnad av resevatsbestämmelser

Kulturresevatet ligger i en expansiv del av Stockholm och berörs därmed av en rad projekt som normalt inte brukar vara aktuella för skyddade områden. Utbyggnad av motorväg E18 längs med resevatets östra och södra gräns startade 2009. Motorvägen Förbifart Stockholm planeras gå genom resevatets västra del. Resevatsgränsen har från början anpassats till E18s nya sträckning och i resevatsbestämmelserna finns ett förbehåll för Förbifarten. Merparten av de vägrelaterade ingreppen i fältets naturmiljö kan därför ske utan prövning enligt föreskrifterna. Dock har det i byggskedet för E18 samt vid undersökningar inför Förbifarten uppstått behov av ingrepp som strider mot föreskrifterna. Mycket tillsynstid har även under 2011 lagts på att följa dessa vägprojekt och olika ärenden förknippade med dem. Efterlevnaden av bestämmelser har här generellt varit god och fortlöpande kommunikation med Trafikverket har skett under året.

Staden avser även genomföra flera andra projekt i kulturresevatet, som till skillnad från motorvägarna kräver prövning gentemot föreskrifterna. Under 2011 har främst två av dessa diskuterats: etablering av ett vindkraftverk vid en av tre alternativa platser i resevatet samt en ny cykelväg som berör en våtmark i östra delen av resevatet. Planerna på vindkraftverk har dock lagts ner. Planering av en begravningsplats i resevatets sydvästra del påbörjades 2009 och har fortsatt under 2011. Bebyggelse som planeras på två överdäckningar över nya E18 tangerar kulturresevatet i södra delen. Vid Hjulsta trafikplats planeras exploatering i samband med den s k Stockholmsporten, vilket också berör resevatets sydvästra del. Miljöförvaltningen har lagt ner mycket tid under 2011 på att delta i diskussioner om de olika projekten och bistå med information om resevatsbestämmelser, naturvärden och behov av hänsyn.

Tillstånd enligt föreskrifterna för beläggning på långa sträckor av reservatets grusvägar i syfte att underlätta för cyklister gavs av Stadsbyggnadsnämnden utan föregående samråd.

Övriga tillsynsärenden har bl a varit problem med otillåten camping med ett större antal husvagnar samt nedskräpning. Campandet föranledde polisanmälan, vilken ledde till avhysning. Polisanmälan har även gjorts ang. misstänkt tjuvskytte i reservatet, efter att delar av ett rådjurskadaver påträffats i reservatet. Klagomål har inkommit om nedskräpning, olämplig gödselhantering samt bristfällig skyltning om kopplingstväg för hundar. Naturhistoriska Riksmuseets provfiske efter grönling i Igelbäcken inspekterades som uppföljning av en tidigare given reservatsdispens.

Tillsynsrådgivning i Igelbäcksreservatet

På miljöförvaltningens initiativ har förvaltaren trafikkontoret gjort biotopförstärkande åtgärder i Igelbäcken för att gynna den sällsynta fisken grönling. Åtgärderna har varit bottenförstärkning med grus och stenar samt skuggande trädplantering för att minska igenväxning av bäcken. Inspektion samt information till media om åtgärderna har skett. Trafikkontoret kommer 2012 att restaurera träbroarna över Igelbäcken, vilket är positivt ur rekreationssynpunkt. De gamla broarna innehåller sannolikt miljöfarlig impregnering som är förbjuden idag, varför nytt material behöver användas till nya brobyggen.

Samarbetet med olika aktörer kring skötsel av natur- och kulturvärden har intensifierats under året. Miljöförvaltningen har tagit fram skötselråd för ekdungar med fornlämningar i samråd med Stadsmuseet och förvaltaren. Fortsatt medverkan i informationsprojektet Tidens Väg har också ingått i det förebyggande tillsynsarbetet; en lärarhandledning har tagits fram och guidning vid kulturstigen har skett. Förvaltningen har haft fortlöpande kontakt med den nya ledningen för Hästa Gård, som ansvarar för den praktiska skötseln i kulturreseptatet, då bl a betesdriften och Hästas nya planer för verksamheten diskuteras.

Statusbedömning för Igelbäckens kulturreseptat

Statusen för Igelbäckersseptatets samlade bevarandevärden bedöms vara ”Ej gynnsam”, då de försämrande inslagen dominerar över förbättringarna. Bygget av trafikleden E18 som nu pågått i tre år innebär fortsatta störningar där södra och östra gränsområdet av septatet i princip är en byggarbetsplats. Tillgängligheten till septatet från dessa håll är begränsad. Våtmarker, fuktängar och torrbackar är exempel på värdefulla naturmiljöer som de senaste åren påverkats av både själva vägbygget och följdverkningar av flyttad GC-väg, ledningsdragning m.m. Omfattningen av de ekologiska konsekvenserna är svåra att uppskatta, men totalt har ca 18 hektar naturmark inom septatet och 38 hektar nära septatet påverkats inom Stockholms stad. Ännu har inga förstärkningsåtgärder genomförts som motverkar förlusten och försämringen av naturmiljöer i och kring septatet. Dock diskuteras sådana med Trafikverket samt i samband med stadens olika projekt.

Andra faktorer som spelar in i bedömningen är viss igenväxning av våtmarker och ekmiljöer, vilka behöver åtgärdas. Skyltning upplevs otillräcklig av vissa besökare och problem med vandalisering, lösa hundar, tjuvjakt m.m. kvarstår. Skadorna av vandaliseringen 2010 på vindskyddet och skyltarna vid Skogvaktarkärret är ännu ej

lagade. Beläggning av GC-vägar har gjorts med ännu oklart resultat. Ett par konkreta förbättringar är dock Trafikkontorets biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken samt återupptagen skötsel av fornlämningar, där START-arbetare gjort en insats.

Inventeringen av ekmiljöer under 2011 har för Igelbäcksreservatets del gett resultatet "Övervägande gynnsam bevarandestatus". För att biologiskt värdefulla träd ska kunna utvecklas på sikt och "Gynnsam" status uppnås behöver vissa skötselåtgärder vidtas i ekbestånden. Tillgången på död ved behöver säkras inför framtiden.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Igelbäcksreservatet 2011 är "Ej gynnsam".

Grimsta naturreservat

Grimstaskogen har länge använts som friluftsområde och nyttjas flitigt av bl. a orienterare och motionärer. Området har god tillgänglighet och drar till sig många besökare tack vare fina gångstråk och ridstigar, inte minst den långa sammanhängande promenadvägen utmed Mälarstranden. De två strandbaden Kanaan och Maltesholm är mycket populära sommartid och lockar till sig långväga badgäster. Kanoter och fritidsbåtar ses ofta längsmed stränderna. Skolor och förskolor från närliggande bostadsområden använder reservatet i sin verksamhet. Den natursköna och orörda Hässelby holme, som kan nås med båt, ingår också i reservatet, liksom de värdefulla ekmiljöerna vid Tyska Botten.

Efterlevnad av bestämmelser i Grimsta

Tillståndsärenden där underhandssynpunkter lämnats är nedgrävning av ny belysningskabel samt trädfällning på kolonilott i vid Stugängen. Förvaltningen har även följt upp tillstånden för fitnessanläggning på Grimsta gårde samt kabeldragning söder om detta. Diskussioner med Hässelby-Vällingby SDF samt stadsbyggnadskontoret har fortsatt kring en långsiktig lösning på oklarheter angående gränser för Stugängens koloniområde och en tendens till etablering av anläggningar utanför arrendeområdet.

Ett otillåtet upplag innanför reservatsgränsen vid Grimsta Gärde har påtalats av förvaltningen. Utredning av en misstänkt gränsöverträdelse i form av otillåten stängsling vid Blackebergs gård har slutförts och åtgärdats. Klagomål från allmänheten har gällt vandalisering av träd och reservatsstolpe samt dumpning av skräp vid Råcksta träsk.

Förbifart Stockholm kommer att gå i tunnel under Grimstareservatet, men en teknikkiosk berör strandpromenaden och allmänheten har uttryckt oro för påverkan från tunnelbygget på hydrologin i reservatets kärrmarker. Det senare har hittills inte framgått av Trafikverkets miljökonsekvensbeskrivning. Ett förbehåll i reservatsbestämmelserna innebär att kompensationsåtgärder inte kan krävas. Trafikverket har ställt sig positiva till frivilliga åtgärder för att minimera störningarna under den långa byggtiden. Hittills finns förslag på att höja upplevelsevärdena längs strandpromenaden och på återplantering av träd. Förvaltningen avser bevaka frågan vidare i det fortsatta tillsynsarbetet.

Tillsynsrådgivning

Fältinspektioner har skett i sällskap med förvaltare i båda delarna av Grimstareservatet.

Bromma SDF har fått bidrag för att restaurera en ekmiljö i östra delen av reservatet. Åtgärden har diskuterats i fält med förvaltningens medverkan.

Den nya skötselplanen för Råcksta Träsk har färdigställts under året, inklusive inventeringsrapporter om djur- och växtliv i och vid sjön. Såväl rådgivning i fält som synpunkter på dokumenten har kommunicerats Hässelby-Vällingby SDF.

Bedömning av status i Grimsta

Bevarandestatusen har bedömts utifrån områdets funktion i stadens och regionens grönstruktur, där Grimsta är en del av grönkilen in mot Judarn och Kyrksjölöten. Värdefulla biotoper som barrskog, ädellövskog, strandmiljöer och öppna kulturmarker följs upp.

Ny slåtter vid Kanaanbadet har gynnat floran, och fortsatt årlig slåtter på Grimsta Gärde och Kanaanängen upprätthåller floran där. Hässelby-Vällingby SDF har slyröjt i skogsdungar vid Maltesholmsbadet, tagit bort skräphögar och lagat parkbänkar. Fler insatser skulle behövas, t ex vid Jan-Pers holme, men resurser har saknats under året.

Ett nytt utomhusgym på Grimsta gärde har ökat friluftsvärdet och aktiviteter för allmänheten har hållits vid badstränderna. SDF har även renoverat elljusspår under 2011.

Under 2010 avverkades skog vid Blackebergs gård i omedelbar anslutning till Grimstareservatet för att ersättas av bebyggelse, ett område som ingår i samma ekologiska kärnområde som reservatet. Effekten av denna biotopförlust nära reservatsgränsen är sannolikt att skogslevande arter missgynnats samt att friluftsområdet begränsats. En träddridå längs en ofta använd stig i reservatet togs också bort. 2011 flankeras stigen av en byggarbetsplats, där senare bostadshus kommer att stå helt nära stigen. Klagomål på störningar har inkommit från besökare. Detta område, tillsammans med ett skogsområde invid reservatet där gamla tallar fälldes 2010, bidrar till att sänka bevarandestatusen. Problem finns även med nedskräpning i norra delen av reservatet.

För att bevarandestatus ska vara gynnsam är det viktigt att nivån på skötsel och investeringar kan upprätthållas och att man söker motverka försämringarna vid Blackebergs gård. Stadsdelsförvaltningarna har dock en hög ambition för reservatet och den centrala medelsreserv som avsatts i stadens budget för reservatsskötsel ger nya möjligheter 2012.

Vid förvaltningens inventering av ekmiljöer 2011 bedömdes statusen vara övervägande gynnsam, då många värdefulla ekar fanns i undersökningsområdena och tillgången på död ved var god. Ekarna behöver dock skötselinsatser för att biologiskt värdefulla träd ska kunna bevaras på sikt, och bristen på "efterföljare" till de grova träden bör åtgärdas. Statusen för barrskog bedömdes vid inventering 2010 vara gynnsam med avseende på tillgången på död ved i provrutorna.

Den sammantagna bedömningen av bevarandestatus i Grimsta 2011 är "Mindre gynnsam".